

AIÜB-V-2/2011.
(AIÜB-V-5/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága**
választójogi reformot előkészítő albizottságának
2011. június 7-én, kedden, 10 óra 5 perckor
az Országház főemelet 58. számú tanácstermében
megtartott üléséről

**A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.*

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki bevezető, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Egyebek</i>	5
<i>Javaslat az albizottság tevékenységi határidejének meghosszabbítására</i>	5
<i>A választási rendszer kérdései megtárgyalásának folytatása (az érvényességi küszöb és az egy- vagy kétfordulós választás kérdése)</i>	10
<i>Az elnök bevezetője</i>	10
<i>Hozzászólások, reflexiók</i>	10
<i>A szavazástechnika kérdései</i>	18
<i>Az elnök bevezetője</i>	18
<i>Hozzászólások, reflexiók</i>	18

Napirendi javaslat

1. A választási rendszer kérdései megtárgyalásának folytatása (az érvényességi küszöb és az egy- vagy kétfordulós választás kérdése)
2. A szavazástechnika kérdései
3. Egyebek

Az ülés résztvevői

Az albizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Dr. Salamon László** (KDNP), az albizottság elnöke

Dr. Lamperth Mónika (MSZP), az albizottság alelnöke

Dr. Horváth Zsolt (Fidesz)

Dr. Gyüre Csaba (Jobbik)

Helyettesítési megbízást adott

Dr. Vitányi István (Fidesz) dr. Horváth Zsoltnak (Fidesz)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Karácsony Gergely (LMP)

Dr. Csonka Ernő helyettes államtitkár (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium)

Megjelentek

Dr. Pákozdi Csaba szakértő (Külügyminisztérium)

Berta Zsolt (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium)

Dr. Sári Miklós irodavezető (Országos Választási Iroda)

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 5 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

DR. SALAMON LÁSZLÓ (KDNP), az albizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelettel köszöntöm az albizottság tagjait és megjelent meghívott vendégeinket. Az albizottság ülését megnyitom. Ismertetem a helyettesítés rendjét: Horváth Zsolt Vitányi Istvánt helyettesíti.

Napirendi javaslatomat az írásban közöltekkel együtt tartom fenn. Talán annyit szeretnék előjáróban hozzátenni, hogy ez a javaslat a különböző kérdéseken való továbbhaladás elve alapján készült, tehát foglalkozzunk azokkal a fő kérdéshez képest talán kisebb jelentőségű, de mégsem mellőzhető kérdésekkel, amelyekről még nem tárgyaltunk. Az „egyebek” címszóban van egy konkrét elképzelésem is, amelyet azért szeretnék előjáróban mondani, mert lehet, hogy nemcsak nekem fordult meg a fejemben. A bizottság feladat teljesítésére megadott határidő vészesen közeledik június 30-ával, és ezzel kapcsolatosan fogok javaslatot tenni az „egyebekben” az albizottságnak.

Ezek előrebocsátásával kérdezem, ki ért egyet a javaslattal.

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Elnök úr, mielőtt szavazunk, szeretnék egy ügyrendi javaslatot tenni.

ELNÖK: Legyünk laza formájúak, mert a Hárszabály a napirend fölött vita nélküli szavazást ír elő, de ne legyünk ilyen sarkosak. Lamperth Mónika, tessék parancsolni!

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Tisztelt Elnök Úr! Az én ügyrendi javaslatom arra vonatkozik, hogy ez az „egyebek”, amelyet elnök úr jelzett, hogy a június 30-ai határidővel kapcsolatos, ezt vegyük előre, mert ez a tartalmi észrevételeket is esetleg befolyásolhatja, ha van olyan jellegű javaslat.

ELNÖK: Jó, én ezt el tudom fogadni (*Dr. Lamperth Mónika: Köszönöm.*), hogy akkor tárgyaljunk először az „egyebekről”, ha más különösebbet más sem nagyon gondol, mint hogy az albizottság a munkáját hogyan folytatja.

Akkor tehát ezzel a sorrendi módosítással teszem fel a napirendi javaslatot szavazásra, elfogadva, hogy elsőként az „egyebek” címszóról tárgyaljunk. Ki ért egyet tehát a napirenddel? (*Szavazás.*) Megállapítom, hogy az albizottság ezt egyhangúlag elfogadta.

Egyebek

Javaslat az albizottság tevékenységi határidejének meghosszabbítására

Akkor rátérünk az „egyebek” kérdésére, és rögtön a javaslatomat is előadom és megteszem.

Azt gondolom, és úgy értékelem az albizottság munkáját, hogy ennek az albizottságnak a tevékenysége kulturált és hasznos együttműködést mutatott, és úgy ítélem meg, hogy az egyeztetések folytatásának értelme van. Talán akkor mégis, ha előrevettük az „egyebeket”, nem kerülhetem meg azt, hogy a KDNP és – ha összevonhatom, gondolom, Horváth Zsolt is ugyanígy csak megerősíteni tud engem – a Fidesz az elmúlt tárgyalás során előadottakkal kapcsolatosan még nem alakított ki álláspontot. Ennek az is az egyik oka, hogy a Lehet Más a Politika elképzeléseit nem tudtuk a Kereszténydemokrata Néppárt és a Fidesz testületeihez prezentálni, csak jeleztük, hogy valami olyan elképzelésük van, ami hasonlít a német rendszerhez, de nem ugyanaz. Ezzel nem tud egy pártelnökség mit kezdeni, de

láthatóan – amiről én beszéltem és amire ígéretet tettem – továbbítottuk a javaslatokat, az itteni elképzeléseket a pártvezetéshez, és az nyilvánvalóan ezeket mérlegeli és foglalkozik vele. Éppen ezért merem nyugodt lelkiismerettel még egyszer kijelenteni, hogy értelmét látom az egyeztetéseknek, vagyis nem látom azt, hogy a pártok álláspontja olyannyira kőbe vésett lenne, hogy nem lenne remény az elmozdulásra, akár beleértve a Fidesz-KDNP álláspontját is. Viszont június 30-áig nem tudunk normaszöveget letenni az asztalra.

Ezért az a javaslatom, hogy a minket megválasztó alkotmányügyi bizottságnál kezdeményezzük azt, hogy az alkotmányügyi bizottság terjesszen elő az Országgyűléshez a mi legitimációnkat megalapozó országgyűlési határozat módosítására egy önálló bizottsági indítványt, azzal, hogy az Országgyűlés az albizottság munkavégzésének határidejét szeptember 30-ára változtassa meg. Ez a javaslatom, ez az, amit az „egyebek” között én elő kívántam adni és javaslatként elő is terjesztek az albizottság felé.

Megadom a hozzászólás lehetőségét. Gyüre Csaba!

DR. GYÜRE CSABA (Jobbik): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Én azzal egyetértek, amit elnök úr elmondott a határidő-hosszabbítással kapcsolatosan, csak azt a kétségemet vetem föl, hogy ha szeptember 30-áig hosszabbítjuk meg, a nyári szünet pedig gyakorlatilag megkezdődik július elején, a parlament valószínűleg szeptember közepén fog elindulni, akkor tulajdonképpen egyetlen ülésünk lehet még, azt gondolom, szeptember vége felé. Egy érdemleges ülésünk lehet, mert nyilvánvalóan tudunk még tartani többet, de szerintem ahhoz, hogy valamit letegyünk az asztalra, ez kevés. Úgyhogy talán az október 31-ét látnám jobbnak ebből a szempontból, mert ez a szeptember 30-a tulajdonképpen a valóságban csak két hét hosszabbítást jelent.

ELNÖK: Lamperth Mónika!

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Köszönöm szépen. Én ugyan nem kértem szót (*Derültség.*), de van mondanivalóm, úgyhogy nagyon szépen köszönöm elnök úrnak, hogy még a gondolataimban is olvas.

ELNÖK: Elnézést, valamilyen metakommunikációs jelet véltem fölfedezni. Tessék parancsolni!

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Ez fantasztikus képességeket takar – de a viccet félretéve.

Én azzal a javaslattal egyetértek, hogy hosszabbodjon meg ez a határidő. De szeretném azt nagyon világossá tenni, hogy a Magyar Szocialista Párt álláspontja szerint csak akkor van ennek értelme, ha ez a bizottság az érdemi dolgokkal tud foglalkozni, és most már végre kapunk világos, egyenes nyilatkozatot arra nézve, a kormánypártoktól elsősorban, hogy az, amit benyújtott a Fidesz tavaly májusban törvényjavaslatként, az lesz-e az, amit be akarnak terjeszteni az Országgyűlés elé, vagy nem; vagy mit gondolnak különböző, abszolút fontos és az egész rendszert meghatározó kérdésekről; hogy támogatják-e azt, hogy arányosabb legyen ez a választási rendszer vagy sem. Tehát én csak ahhoz tudok támogatást adni, ami érdemi munkát jelent. Alibizni, hogy csináljunk úgy, hogy itt most egyeztetünk, és akkor ezt majd utána el lehet úgy könyvelni, mint egy széles körű társadalmi egyeztetést meg előkészítést, ehhez semmilyen módon nem szeretnénk hozzájárulni.

Az tehát a kérésem, és én el fogok jönni ezentúl is, mindig el fogom mondani, hogy mit gondol erről az MSZP, tehát nem arról van szó, hogy én erre sajnálnám az időt, szó nincs róla. Egyszerűen valamennyiünk érdekében azt gondolom, hogy itt érdemi munkának kellene folyni.

Persze, olvassuk a politikusok nyilatkozatát, mit gondol Kövér László elnök úr, mit gondolnak mások a határon túli magyarok választójogáról; sok mindent lehet olvasni. De erről akkor lehet értelmesen vitatkozni, ha tudjuk, hogy pontosan mi a szándéka a kormányoldalnak. Például ebben az egy kérdésben, a határon túli magyarok választójogában hihetetlenül sok eljárási buktató van, amit akkor tudunk közösen végigtárgyalni, ha ezt időben megismerjük. Hozzáteszem, az MSZP álláspontja nem változott ebben a kérdésben, csak azért mondom ezt a példát, mert ez aztán hihetetlenül komoly nehézség elé állítja egyébként a végrehajtó szervezeteket is. Tehát ha nem lesz időben politikai szándék, nem lesz időben törvénytervezet, akkor... Na mindegy, hosszú, nem akarok az eljárási dolgokba belemenni.

Tehát összességében: az MSZP támogatja, hogy módosítsunk határidőt, de csak akkor látjuk ennek értelmét, ha végre megismerhetjük pontosan, hogy a kormányoldalnak mi a szándéka. Nem szeretném még egyszer azt megélni, mint ami az alaptörvényénél volt. Köszönöm.

ELNÖK: Van-e még hozzászólás? Horváth Zsolt!

DR. HORVÁTH ZSOLT (Fidesz): Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Képviselőtársaim! Azt gondolom, elnök úr javaslata is pontosan az irányba mutat, a mi mandátumunk meghosszabbítása is pontosan az irányba mutat, hogy nincs kész törvényjavaslat. Itt az ideje a munkának, a vitának, a tárgyalásnak, a javaslatok felhozatalának. Úgyhogy ez egy mozgó rendszer, éppen ezért támogatom elnök úr javaslatát.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Karácsony Gergely!

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Én szívesen hozzászólok, elnök úr, de a bizottságnak talán meg kell szavaznia azt, hogy hozzászólhassak.

ELNÖK: Generálisan szavaztuk meg ezt a jogot a múltkor.

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Köszönöm szépen. Akkor Schiffer András magyar hangjaként szólok.

Az LMP nevében azt tudom mondani, hogy én is támogatom azt, hogy hosszabbítsuk meg a bizottság mandátumát. Nyilván az alkotmányozás elterelte a figyelmet a választójogi kérdésekről, és ezért vagyunk lemaradásban. Illetve elnézést kell kérnem azért, hogy ígéretem ellenére nem tudtam ezt az anyagot elküldeni; ennek egyszerűen belső egyeztetési okai voltak.

Amit pedig Lamperth képviselőtársam mondott, hajlok rá, hogy én is egyetértsek vele. Igazából nem is abba az irányba vinném a dolgot, hogy akkor most a Fidesz és a KDNP valljon színt, hogy egészen pontosan milyen elképzeléseik vannak, hiszen van egy javaslatuk, ehhez lehet viszonyulnunk bizonyos értelemben. Én inkább azt javasolnám a bizottságnak, ettől tulajdonképpen függetlenül is, hogy tisztázzuk azokat a kérdéseket, amelyekben van konszenzus, akár most is, tehát bizonyos elvi típusú kérdésekben: például hogy a vegyes rendszert tudjuk-e támogatni, a rendszer arányosítását tudjuk-e támogatni, hogy mit gondolunk az egy- és kétfordulós rendszerről. Tehát lehetne egy olyan listát összeállítani, amelyben elképzelhető egyetértés, nyilván a konkrétumok függvényében ez módosulhat, és hogy melyek a vitás kérdések, amelyekben a bizottságban itt lévő képviselők, illetve a különböző parlamenti pártok nem értenek egyet. S akkor talán kicsit tisztább lenne a helyzet abban az értelemben, hogy a bizottságnak milyen típusú munkája lehet még. Mert ha túl sok olyan kérdés van, amiben nem tudunk egyetérteni, akkor annak az esélye, hogy konszenzusra találunk, akár június 30-áig, akár szeptember 30-áig, akármeddig, az nyilvánvalóan csökken.

De egyébként a hosszabbítási javaslatot támogatni tudom.

ELNÖK: Köszönöm. Összefoglalnám és reflektálnék is a KDNP-Fideszhez intézett felvetésre is.

Valamennyien egyetértünk tehát a hosszabbítással, vagyis tulajdonképpen kijelenthetjük, mondjuk azt, hogy a Fidesz, a KDNP és a Jobbik határozottabban mondja; a Szocialista Párt és a Lehet Más a Politika kicsit fenntartásosabban, de ő is úgy áll hozzá, hogy az a mondat, hogy értelmét látjuk az egyeztetéseknek – mert akkor van értelme valóban dolgozni, ezzel én is így vagyok. Na most itt kell valamit mondanunk, és itt annyit tudok mondani, hogy nekünk van törvényjavaslatunk – ennyiben pontosítanám Horváth Zsoltot, mint ahogy a Szocialista Pártnak is van törvényjavaslata –, de a Fidesz-KDNP nem tekinti ezt a törvényjavaslatot olyannak, amiről nem lehet elmozdulni. Tehát pontosan ebből adódik, hogy azt mondom, értelmét látom az egyeztetéseknek, mert nem vagyok megkötve a pártvezetés részéről – vagy a frakció részéről pontosabban, mert a frakciótól kapjuk a konkrét mandátumot az álláspont képviselőjére – olyan irányban, hogy nem mozdulhatunk el. Elmozdulhatunk. Hogy ez az elmozdulás milyen mértékű, ebben valóban nem alakult még ki a Kereszténydemokrata Néppártban és tudtom szerint a Fidesz testületeiben sem a végső álláspont. Tehát hogy ennek az elmozdulásnak milyen a mértéke, erre én nem tudok most nyilatkozatot tenni, de nincs olyan megkötöttségünk, hogy nekünk ragaszkodnunk kell a benyújtott T/18-as, ha jól emlékszem, törvényjavaslathoz. Én most újabban foglalkoztam egy kicsit többet az előzményekkel, tehát jobban élnek a számok is a fejemben. Ezért mondhatjuk tehát azt, hogy az egyeztetésnek értelmét látjuk.

Ebből következik az is, hogy függetlenül attól, hogy még nem alakított ki a párt konkrét álláspontot, mivel azt én kizártnak gondolom, hogy a többségi rendszer eleme erősödjön a rendszerben, és nyitva vagyunk egy változtatás iránt, ebből a contrario következik, hogy nem kizárt az arányosítás lehetősége. Nem kizárt. Ezért mondom azt, tisztességes lelkiállással, hogy látok esélyt az egyeztetésre, annak értelmét látom.

Tulajdonképpen, amit Gyüre Csaba fölvet, nem akarok Csabával vitatkozni; egyébként valóban, a szeptember 30-a is nyilván egy szoros határidő, bár azt gondolom, itt most a dolog nagyot lendül akkor, ha végre-valahára meghozzák a pártok a szükséges döntést. Én legalábbis ezt tudom mondani a Kereszténydemokrata Néppárt nevében, és gondolom, Horváth Zsolt is ezt tudja mondani a Fidesz nevében, ez nem személy szerint rajtunk múlik; mihamarabb meg kellene hozni a pártoknak a döntést; mint ahogy nem Karácsony Gergely tehet személy szerint arról, hogy nem ismerjük a Lehet Más a Politika pontos álláspontját. De még egyszer mondom, nem a labda önök térfelére való átdobásának tessék venni, de szeretnénk megismerni közelebbről az elképzelést. És én magam tudtam például a Szocialista Párt álláspontját továbbítani, jeleztem, hogy a Szocialista Párt a listás rendszerről elvileg el tud mozdulni, azzal a feltétellel, ha az arányosabb lesz. És mindent tudtam, csak azt nem tudtam megmondani, hogy a Lehet Más a Politika álláspontja azon kívül, hogy a vegyes rendszert elfogadja, arányosabb rendszert akar, kicsit hasonló a némethez, de nem ugyanaz – ezen kívül többet nem tudtam mondani. Visszakérdeztek: de hát akkor milyen? Erre azt tudtam mondani, hogy várjunk; nem tudok mást tanácsolni, be kell várnunk a Lehet Más a Politika javaslatát. Tehát hogy mikor születnek meg a megfelelő döntések, ez nem a bizottság jelen lévő tagjain múlik. Abban viszont bízom, hogy ha megjönnek ezek a döntések, akkor elindul azon döntéshozatali mechanizmus, hogy na, akkor tessék, itt van, minden frakció most már határozottan megmondja, hogy meddig és hogyan tud elmenni, és erről tudunk döntést hozni, és a szakértőknek egy megbízást adni. Nem nekünk kell a szöveget kodifikálni meg a számításokat elvégezni meg akár a választókerületi beosztást kialakítani, hanem a szakértőknek. Azért hívom most már meg a kormány képviselőit, mert vélhetően rájuk ebben

a munkaszakaszban fog igazán feladat hárulni. S akkor ennek vissza kell érkeznie szeptember elején, és tudunk döntést hozni.

Ezt tehát észrevételként mondtam, de azt mondom, én tudok ebben is nyitott lenni, hogy mit mondjunk mi. Annál is inkább, mert úgysem mi döntjük el. Tehát mi azt mondjuk, hogy szeretnénk határidő-hosszabbítást kérni, annál is inkább, mert június 30-áig nem tudjuk teljesíteni a kapott feladatot, tehát kérjük a határidő meghosszabbítását. Aztán az országgyűlési határozati javaslatnak a sorsát az Országgyűlés fogja eldönteni, akár módosító javaslatokat is ideértve.

Mindezek előrebocsátása után megkérdezem Gyüre Csabát, hogy egy olyan formulát el tud-e fogadni, mivel úgysem nekünk kell megmondani, hogy úgy jelezzem az alkotmányügyi bizottság elnökének, Balsai István úrnak a dolgot, hogy határidő-meghosszabbítást tartunk szükségesnek, legalább szeptember 30-áig, de ha lehetséges, október 31-éig. Egyébként akármit javasolhat az alkotmányügyi bizottság, mert még egyszer mondom, az Országgyűlés fog dönteni. És jártunk úgy, amikor az alkotmánykonceptióra előterjesztettek egy országgyűlési határozati javaslatot, hogy most június 30-áig kapott volna az Alkotmány-előkészítő eseti bizottság határidőt, aztán jött egy módosító javaslat, hogy december 31-éig kell. Tehát ha így fogalmazom meg a javaslatunkat, amely nem tartalmaz egy határozott időt, de jelzi azt, hogy azért szeptember 30-áig feltétlenül kell, de jobban örülnénk, ha október 31-e lenne, és az alkotmányügyi bizottság alakítsa ki a döntését, meg tudom-e ehhez nyerni a Jobbik szavazatát? Tessék!

DR. GYÜRE CSABA (Jobbik): Köszönöm, elnök úr. Mindenképpen, mert támogatjuk a hosszabbítást. Hogy ez most szeptember 30-a lesz vagy október 31-e, én továbbra is az október 31-ét tartom azért jónak – ha elmondhatom a véleményemet –, mert szeptember 15-éig érdemi munkát szerintem itt összeülve nem fogunk tudni végezni a kész koncepciók alapján. És utána, én attól tartok, bármiféle olyan parlamenti munka bejöhethet, ami miatt egyszerűen nem szeretném azt, hogy a végén ne legyen idő arra, hogy konkrétan meg tudjuk beszélni egymással egymás álláspontját, hogy arról érdemi vitát tudjunk lefolytatni. Én ebben mindenképpen októberi határidőt látnék jobbnak. Mert az pedig nagyon kellemetlen, amikor ott vagyunk, hogy már csak tíz nap van hátra, akkor fogunk tudni csak összeülni, és akkor már nem fogunk tudni igazán érdemi munkát végezni, akkor már nem fogjuk megkérni azt, hogy még harminc napot hosszabbítson nekünk egy külön országgyűlési határozattal a parlament. Úgyhogy én mindenféleképpen az októbert látom jónak, még egy október 15-ét is jobbnak tartok, mert addig még van idő, de inkább az október vége lenne szerintem a megnyugtatóbb.

Köszönöm.

ELNÖK: Most visszakérdezek: jó az a formula, hogy legalább szeptember, de ha lehet, október 31-e?

DR. GYÜRE CSABA (Jobbik): Jó, legyen.

ELNÖK: Jó. Ehhez a kérdéshez van-e hozzászólás? *(Nincs jelentkező.)* Ha nincs, akkor én úgy tekintem, hogy azzal, amit elmondtam és összefoglaltam, az albizottság egyetért. Ennek szellemében Balsai úrhoz – még a pünkösdi ünnepek előtt, lehetőleg még ma – levelet fogok intézni, hogy az alkotmányügyi bizottság mihamarabb meg tudja tenni a szükséges lépést.

A választási rendszer kérdései megtárgyalásának folytatása (az érvényességi küszöb és az egy- vagy kétfordulós választás kérdése)

S ha más az „egyebek” címszó alatt nincs, akkor térjünk át a második napirendi pontunkra, a napirendi javaslatban 1. pontként jelzetre: ez a választási rendszer kérdései megtárgyalásának folytatása, az érvényességi küszöb és az egy- vagy kétfordulós választás kérdése.

Az elnök bevezetője

Nagyon röviden annyit még egyszer: tehát nagyon várjuk a Lehet Más a Politikának az anyagát. Mert tényleg szükség lenne arra, hogy legkésőbb heteken belül megszülessenek a döntések frakcióvezetési szinten vagy frakciótestületek szintjén, hogy tényleg tudjunk operatíván előrehaladni.

S akkor térjünk rá érdemben ténylegesen erre a kérdésre: érvényességi küszöb és az egy- vagy kétfordulós választás kérdése. Gondolom, elnöki felvezető a témához nem szükséges; majd érdemben fogok hozzászólni, de csak azután, ha mindenki elmondta a véleményét.

Ki kér szót? Lamperth Mónika szót kért. Tessék!

Hozzászólások, reflexiók

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Tisztelt Elnök Úr! Képviselőtársaim! Kezdetektől szorgalmaztam, és szeretnék visszatérni ehhez az ügyhöz, nem azért, mert monomániás vagyok, hanem mert minden rendszernek van valamilyen logikája.

Borzasztó nehéz úgy bekerülési küszöbről, egy- vagy kétfordulós rendszerről bármit mondani, hogy az alapvető kérdésekben nem hozunk döntést. Én szó szerint fölírtam, amit elnök úr mondott, hogy a Fidesz-KDNP a benyújtott törvényjavaslatot nem tekinti olyannak, amiről nem lehet elmozdulni – így fogalmazott elnök úr. (*Dr. Salamon László bólint.*) Ez ugye azt jelenti, hogy még ebben nincs végleges álláspont, a kormányoldal részéről sem. Én szívesen mondanám azt, hogy próbáljunk meg akkor elvekben megállapodni, hogy egy arányosabb rendszert akarunk, és hogy utána lehet arról állást foglalni, hogy ez legyen vegyes vagy listás. Mert az én szakmai ismereteim, a választási rendszerrel kapcsolatos ismereteim azt diktálják, hogy a küszöb mennyi legyen, azt erősen meghatározza az, hogy milyen a szisztéma. Ebből kiragadva, csak úgy elvileg küszöbről beszélni nem lehetséges.

A mostani rendszerben, tudjuk jól, a területi listán a ma hatályos törvény szerint ez az 5 százalék nem 5 százalék, mert a kis megyékben ez akár 20 százalék is lehet, hiszen nem lehet mandátumot szerezni csak annak a pártnak, amelyik ezt eléri. Ezért mondom, hogy így önmagában a küszöbről persze lehet elméleti eszmefuttatásokat folytatni, felkészült kollégáim itt erre biztos hogy képesek is, csak ennek így nem sok értelme van. És ez igaz az egy- és kétfordulós rendszerre is.

A Magyar Szocialista Párt változatlanul azt a listás választási rendszert támogatja, amelyet törvényjavaslat formájában tavaly benyújtottunk az Országgyűlésnek, és amely legfőbb értékének az arányosságot tartjuk, hiszen az arányosság pontosan arról szól, hogy a lehető legprecízebben fejezze ki a választópolgárok akaratát. Tudjuk jól, már megbeszéltük néhányszor, hogy '90-ben miért másik rendszer született, nem akarom ezzel húzni a drága időt, mindenki tudja, aki itt van ebben a teremben. Most szerintünk eljött az az idő, amikor ezzel kell foglalkozni komolyan, és olyan törvényt kell hozni, ami lényegesen arányosabb. Utána szívesen beszélünk a küszöbről. Tehát ha mi meg tudunk egyezni abban, hogy arányosabb rendszert akarunk, és elnézést kérek, elnök úr, ha ezért monomániásnak tűnök, de tényleg nem tudok mást az én saját ismereteim, szakmai tudásom alapján mondani, mint hogy először ebben kellene megegyezni. Ha ki lehet azt mondani, hogy ebben a

Kereszténydemokrata Néppárt, a Fidesz, az LMP, az MSZP és a Jobbik egyetért, akkor utána lehet menni tovább.

Köszönöm.

ELNÖK: Mégis úgy érzem, hogy kell néhány dolgot mondanom. Az egyik csak egy megjegyzés, hogy Lamperth Mónikának most ez a hozzászólása az elfogadott napirenddel vitatkozik, mert azt mondja, hogy ne tárgyaljuk ezeket a kérdéseket – kicsit sarkítok –, hanem térjünk vissza a választási rendszer alapkérdéseire. De nem ez a napirendünk, amit most már elfogadtunk. Ez egy kicsit formalizált reakció az elhangzottakra. *(Dr. Lamperth Mónika: Nagyon.)* De akkor is van egy tárgyalási rendünk. Az rendben van, hogy így néhány tagból álló bizottságnál nem úgy néz ki egy tárgyalás küllemre, meg nem feltétlenül olyan sarkos, mint az Országgyűlésben, ahol adott esetben lényegesen nagyobb számban vagyunk jelen, de hát most elfogadtunk egy napirendet.

Én úgy látom egyébként, nem akarok az elfogadott napirend mellett apologetikát tenni, de ha egyszer tudomásul vettük azt, hogy még nincsenek meg a döntések, még nem is ismerjük a Lehet Más a Politika frakciójának a javaslatát, akkor bölcsen döntöttünk, mert akkor vagy azt kellene mondanunk, hogy ne ülésizzunk, amíg nem lesz meg ez az álláspont például, és a frakciónak nincs kialakított álláspontja, de én azt gondolom, hogy ezekről a kérdésekről választási rendszertől függetlenül is lehet beszélni, és én ezért javasoltam ezt a napirendet, és azt gondoltam, hogy ezt a napirendet ezért fogadtuk el. Tehát a napirend most már adott, és a napirenden nem tudunk vitatkozni, mert elfogadtuk.

Úgyhogy engedjék meg, hogy érdemben is foglalkozzam a kérdéssel, egyszersmind világossá téve, hogy egyébként választási rendszertől függetlenül kezelhető kérdésekről van szó. Tudniillik az egy- vagy kétfordulós választás kérdése két helyzetben is... *(Dr. Lamperth Mónika Karácsony Gergellyel konzultál.)* Én magamnak nem akarom elmondani... *(Karácsony Gergely: Figyelünk.)* Nem, nem, szóval... *(Dr. Lamperth Mónika: A férjem is mindig azt mondja, hogy kétfelé is tudok figyelni. – Derültség.)* Én nem tudok, nem tudok kétfelé figyelni. A másik meg, hogy tényleg, ha itt öten vagyunk, négy bizottsági tag és egy szakértő, akkor én saját magamnak nem adok elő. *(Karácsony Gergely: Folytassa, elnök úr, figyelünk!)* Jó, én azt is elfogadom, hogy valamit meg akartok beszélni; akkor kérjetek egy kicsi szünetet – lehet.

Tehát azt szeretném mondani, hogy az egy- vagy kétfordulóság kétféle értelemben is fölmerül. Nyilvánvalóan a többségi rendszernél fölmerül azon az alapon, hogy abszolút vagy relatív többségű a választási rendszer. Fölmerül egy vegyes rendszernél is, mert a vegyes rendszerben ott van a többségi elem, tehát mint a mostani magyar választási rendszerben, ott is fölmerül. De az egy- vagy kétfordulós választás kérdése arányos, listás rendszernél is fölmerül az érvényességi küszöb összefüggésében. Ugyanis két okból kerülhet sor szakmai értelemben kétfordulós rendszerre. Az egyik ok az, hogyha többségi a rendszer vagy van benne többségi elem, a másik pedig az, hogyha érvényességi küszöböt állítunk föl. Tudniillik ha elfogadnánk a Szocialista Pártnak azt az eredeti javaslatát, amelyiktől a legutóbbi alkalommal elmozdult, ha azt elfogadnánk, akkor is fölmerül, hogy legyen-e érvényességi küszöb. Most lehet, hogy félreértettem, de itt az érvényességi küszöbön azt értem, hogy hány választópolgár megy el szavazni: szükséges-e a választópolgárok több mint felének a jelenléte, vagy szükséges-e a választópolgárok több mint negyedrészernek a jelenléte, vagy valamilyen más részvételi arány szükséges? Vagy egyáltalán nem szükséges részvételi arány? Mint a brit választásnál, függetlenül attól, hogy az többségi vagy nem többségi. Tehát ez egy teljesen önállóan megvitatható kérdés, a választási rendszertől függetlenül.

Mondhatjuk azt, hogy ne legyen érvényességi küszöb, és akkor – ha nincs többségi elv a választási rendszerben – már föl sem merülhet, akkor az egy egyfordulós rendszer lesz. De ha van érvényességi küszöb, ha fenntartjuk azt a szabályt, ami parlamenti választásnál van –

bár helyhatóságainál nincs, ott nincs érvényességi küszöb, nincs részvételi előírás –, tehát ha fenntartjuk azt, hogy legyen érvényességi küszöb, akkor ez a választás már akkor is kétfordulós lehet elméletileg, ha a tiszta listás arányos rendszerben vagyunk, és az első fordulóban nem ment el elég választó.

Most ennek előrebocsátása után a KDNP álláspontját én rögtön mondom, hogy akkor álláspont hangozzon el. A Kereszténydemokrata Néppárt álláspontja az, hogy érvényességi küszöbre szükség van, és az az álláspontja, legalábbis megfontolandó, hogy ha vegyes rendszerben gondolkodunk, maradjon fenn ott is a kétfordulós rendszer, bár kétségtelen, hogy az utolsó két választáson ez utóbbi kétfordulóság, vagyis az egyéniben első fordulóban abszolút többség előírása és a másodikban relatív többség melletti mandátumszerzés lehetővé tétele, ez a szabály meglehetősen funkciótlan.

Szóval azt kérem, hogy a napirendhez tartva magunkat, ehhez szóljunk hozzá: tehát legyen-e érvényességi küszöb vagy ne legyen; illetve vegyes rendszer esetén önmagában is egy- vagy kétfordulós legyen-e a rendszer; legyen-e olyan szabály, hogy az első fordulóban abszolút többség szükségeltetik, és csak a második fordulóban relatív, vagy sem?

Karácsony Gergely!

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Köszönöm a szót. Annyiban egyetértek elnök úrral, hogy ezek a kérdések önmagukban is fontosak és érdekesek. Annyiban azonban Lamperth képviselőtársammal kell egyetértenem, hogy nyilván a rendszer egészéhez képest tudunk ezekről beszélni.

A kétfordulós szisztémákat azért alkalmazzák a választási rendszerek, hogy vagy egy érvényességi, vagy pedig egy eredményességi kritériumnak feleljen meg a választási eredmény. Azt gondolom, az érvényesség tekintetében a jelenlegi szabályozás helyes, tehát azt gondolom, 50 százalék alatti részvétel nem képes kifejezni a választók többségének az akaratát; világos, hogy a többség alatt általában 50 százalék fölötti részvételt szoktunk érteni, tehát egyszerűen azt a józan paraszti logikát, hogy az emberek többsége menjen el szavazni, és akkor azt tudjuk értelmezni egyfajta választói akaratként.

Ugyanakkor én ezt a logikát nemcsak a részvételre, hanem a megszerzett szavazatokra is kiterjeszteném. Tehát azt gondolom, hogy eredményességi küszöb is szükségeltetik. Ha szétnézünk a világban, lehet látni, hogy azok a választási rendszerek, amelyekben a relatív többségi elv érvényesül, a leginkább támadhatóak azon normatív szempont szerint, hogy azok, akik akár egy többségi elv szerint is képviselik, mondjuk, egy adott választókerület polgárait, valóban maguk mögött tudhatják-e a választók többségének az akaratát. A relatív többségi rendszerek nem tudják teljesíteni ezt az elvárást, és tulajdonképpen Nagy-Britanniában azért működik többé-kevésbé mégis különösebb legitimitási problémák nélkül ez a rendszer, merthogy körülbelül háromszáz éve működik így, és a pártok területileg eléggé beágyazottak, és így végső soron, leszámítva azt, hogy a kisebb pártoknak nehezebb a bejutása, de végső soron a nagy blokkok közötti erőviszonyokat soha nem borítja föl egy adott választás olyan mértékben, ami egy ilyen kiszámíthatatlan politikai piacot eredményezne, egyszerűen azért, mert a pártok területileg erősen beágyazottak.

Ugyanakkor, hogy mondjak egy példát, a 2002-es francia elnökválasztási példa, amelyet nagyon sokat szoktak idézni az egy- vagy a kétfordulós rendszerek, illetve az eredményességi küszöb szempontjából, ahol az első fordulóban Jean-Marie Le Pen kis híján megnyerte a választást, a második fordulóban pedig 80:20 arányban kikapott Jacques Chiractól. Az egyetemen ezt a fotót mindig szoktam mutatni a hallgatónak, hogy baloldali tüntetők „Inkább egy korrump disznó legyen a köztársasági elnök, mint egy náci” felirattal mentek tüntetni Jean-Marie Le Pen ellen. Nagyon egyszerű, az egész mögött az a logika van, hogy a választóknak nemcsak elsődleges preferenciái vannak, hanem a többi jelölttel meg

párttal kapcsolatosan is vannak preferenciái, és az egyfordulós rendszerek, a relatív többségű rendszerek ezeket a másodlagos-harmadlagos preferenciákat nem képesek kifejezni.

Két irányba lehet elmozdulni. Az egyik az, amit az ausztrál rendszer tartalmaz, ahol az összes jelöltet rangsorolni kell, és a másodlagos-harmadlagos preferenciákat is figyelembe veszik, és így egyfordulós tud lenni a rendszer. Ez azonban azt jelenti, hogy gyakorlatilag az érvénytelen szavazatok száma rendkívül magas ezekben a rendszerekben, mert valóban, egytől végig kell rangsorolni az összes jelöltet, és az ausztrál, egyébként derék polgárok egy jelentős része úgy szokott szavazni rendszeresen, hogy 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., tehát végig rangsorolja, ahogy éppen a szavazólapon vannak. Úgyhogy ez egy érdekes megoldás. Ahogy Nagy-Britanniában is ebben az irányban akarják a rendszert megváltoztatni a liberálisok koalícióra kerülésének nyomására. Azt gondolom, Magyarországon ennek a technikai megoldásnak nincsenek is hagyományai, és nem igazából működik.

Úgyhogy ha megtartjuk a vegyes rendszert, és csak egy picit arányosítunk, tehát nagyjából úgy, mint ami a Fidesz-KDNP javaslatában is van, tehát ami tulajdonképpen egy hajszállal arányosabb, mint a mostani – ha politikailag interpretálnom kellene, akkor pont annyira, hogy soha többet Magyarországon kétharmada senkinek ne lehessen, de ezzel együtt is, ezt a politikai taktikai célt leszámítva mégis arányosabb ilyen szempontból, tehát számunkra szimpatikusabb –, olyan vegyes rendszerben, ami nem arányos rendszer, tehát nem, mondjuk, a német modellnek megfelelően egyértelműen az arányos kategóriába sorolható, egy olyan rendszerben az LMP egészen biztosan nem tud támogatni egy olyan szisztémát, amiben nincs eredményességi küszöb, tehát magyarul, ahol meg lehet szerezni relatív többséggel az egyéni mandátumokat. Azért nem, mert egy ilyen rendszer rendkívül erősen manipulálható a pártok által, nagyon nehezen kiszámítható eredményeket hoz. Bizonyos pártokat, amelyek bizonyos földrajzi régióban erősen beágyazottak, és esetleg csak elsődleges preferenciában erősek, tehát viszonylag relatív nagy támogatottságuk van bizonyos országrészekben, miközben a választók többsége esetleg egy második fordulóban nem tudná támogatni ezeket a jelölteket... – Gyüre Csaba képviselőtársam megszólítva érzi magát, valamilyen rejtélyes okból (*Derültség.*) –, ezekben az esetekben kifejezetten torz módon fejezi ki a választói akaratot. De ha egy olyan szisztémát alakítunk ki, amit a német modellként szoktunk hivatkozni, de technikailag nagyon sok más, a vegyes rendszeren belüli arányosító szisztéma létezik még, ha egy ilyen rendszerben gondolkodunk, ott nincs szükség második fordulóra. Mert ha egy párt úgymond túlnyeri magát az egyéniekben, akkor majd kompenzálva lesz a listás ágon.

Tehát végső soron azt szeretném nagyon egyértelműen kifejezni, hogy egy olyan típusú vegyes rendszerben, ami nem tökéletesen arányos, mi semmiképpen nem tudjuk támogatni az egyfordulós szisztémát.

ELNÖK: Szeretném összefoglalni akkor, csak hogy jól érzékelem-e a dolgot, s hogy jól adjam tovább a frakcióink vezetői és a frakciók részére a javaslatot.

Mindenképpen szükségesnek tartja a Lehet Más a Politika az érvényességi küszöböt. Egy dologra nem kaptam nyilatkozatot, hogy a második nekifutásra is feltétlenül 50...? Tehát a jelenlegi szabály logikája több mint fele, több mint negyede, mert így pontos. (*Karácsony Gergely: Igen.*) Jó, értem. Ez tehát, ami az érvényességi küszöböt illeti.

Ami az eredményességet illeti, az az álláspont, hogy egy olyan vegyes rendszerben – mert ez csak vegyes rendszerrel merül fel, egy tiszta listásnál ilyen nem értelmezhető, mert az mindenképpen eredményes –, tehát egy olyan vegyes rendszerben, amely olyan, mint a német vagy ahhoz hasonló, ott lehet egyfordulós, relatív többségű rendszer, azonban ha a megoldás inkább a jelenlegihez hasonló, bár kevesebb mandátumra vetítve, de ahhoz hasonló, akkor az abszolút többségű első fordulóra és a relatív többségű második fordulóra szavaz az LMP. Jól foglaltam össze? (*Karácsony Gergely: Tökéletesen, elnök úr.*) Köszönöm szépen.

További hozzászólás? Horváth Zsolt!

DR. HORVÁTH ZSOLT (Fidesz): Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Képviselőtársaim! Elhangzottak elvek és gyakorlati megoldások, és én is mondom néhányat, csatlakozva a napirendhez meg a témához.

Azt gondolom, egy arányosabb rendszer kialakítása mellett mindenki már letette a voksát. Szerintem a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség is többek között a bent lévő törvényjavaslatával is ezt hangsúlyozta. Én magam is egyébként ezt az elképzelést támogatom.

Mint egyéni képviselő, természetesen látva ennek közvetlen hatásait és előnyeit is, a vegyes rendszer mellett teszem le a voksot. Zárójelbe teszem, hogy a simán, tisztán listás rendszer egy megreformált változatában is látnék lehetőséget arra, hogy adott esetben kvázi egyéni képviselők jöjjenek létre valamilyen területi elosztás alapján. De én magam mindenképpen a vegyes rendszer elképzelése mellett vagyok.

Az érvényességi küszöb, ahogy az elnök úr megfogalmazta, abban a formájában azért én látom az elmélet hasznossága mellett a gyakorlati életben mindennek az ellenkezőjét megvalósulni. Nevezetesen azt mondjuk, sommásan lefordítva, hogy igazából azért nem jó, ha nincs érvényességi küszöb, mert az azt jelenti, hogy nem a választópolgárok többsége hozza meg a választások során a döntést. Na de azért legyünk pontosak: az ugye nem úgy van, hogy az első fordulóban nem megy el a választópolgárok többsége, 50 százalék plusz egy, és mindaddig tart a szavazás, amíg egyszer valahol nem megy el a választópolgárok többsége. Ez nem így van, mert rögtön megengedőbbek vagyunk a második fordulóban, és akkor már nem 50 százalékot követelünk meg, hanem 25 százalékot. Pontosan ezért látom ezt, hogy miközben én egyébként támogatnám azt, hogy valóban, a választópolgárok többsége hozzon minden esetben döntést, funkciótlanak látom a második fordulót az esetek jelentős részében, mert nagyon kevés példát tudnék most felsorolni, amikor egyébként a második fordulóban meghaladja a választópolgárok száma az első fordulóban szavazni elment választópolgárok számát. Éppen ezért vitatkozom én ezzel, és tudom azt mondani, hogy adott esetben személy szerint én egyébként egy egyfordulós választási rendszert is el tudnék képzelni a vegyes szisztéma fenntartása mellett.

Köszönöm szépen, elnök úr.

ELNÖK: Köszönöm. További hozzászólás? Tessék, Karácsony Gergely!

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Csak egy rövid kiegészítés, hogy 1998-ban és 2002-ben a második fordulóban volt magasabb a részvétel. Ez nyilván attól függ, hogy mennyire volt nagyobb tétje a második fordulónak. 2006-ban kisebb tétje volt, 2010-ben pedig egyszerűen eldőlt, már az eredményességi küszöb is eldőlt. Tehát azért a második fordulónak van értelme az érvényesség szempontjából is, de elsősorban nem ebből a szempontból, hanem az eredményesség szempontjából; ne legyen olyan képviselő, akit esetleg adott esetben a választópolgárok többsége nem szavazott volna meg, egyszerűen azért kapja meg a mandátumot, mert csak egy forduló van, a második fordulóban viszont kikapott volna ugyanez a jelölt egy többségi támogatást élvező másiktól. Tehát elsősorban itt szerintem nem az érvényesség a fő kérdés, hiszen azért 50 százalékos részvétel a '98-as választást leszámítva még Magyarországon is összejön, bár viszonylag alacsony nálunk a részvétel. Elsősorban, azt gondolom, az eredményesség a kérdés, és azért ne legyünk ennyire farizeusok: ez alapvetően befolyásolhatja a pártok közötti erőviszonyokat, alapvetően befolyásolhatja a pártrendszer működését.

És hogy ebből a szempontból is megvizsgáljuk, egy egyfordulós, többségi elvet erősen érvényesítő rendszerben még inkább ketté fog szakadni a magyar politikai mező, mert

egyszerűen azokat a taktikai döntéseket, amelyeket a szavazók hoznak meg a szavazófülke magányában az első fordulóban, már a pártrendszerre fogjuk rákényszeríteni ezt a zubbonyt. Átjárhatatlanok lesznek a szekértáborok, egy ilyen rendszernek hosszú távon ez a hatása. Az LMP nevében, amely kifejezetten arra jött létre, hogy ezek a határok átjárhatóbbak legyenek, mint a mostaniak, ezt kifejezetten károsnak érzem, nem is valamifajta pártpolitikai, hanem politikai kultúra szempontjából. Továbbra is erősíti a meglévő centrifugális politikai kultúrát, hiszen az első fordulóban kell a győzelmeket learatni, és itt a „fogjunk össze a gonosz ellenség ellen” típusú logika alapján ugyanabban a politikai verklubban fogunk továbbmenni, mint ami eddig jellemezte a magyar politikát, csak még egy intézményi tényezővel, ösztönzővel még inkább ezt a fajta logikát fogjuk erősíteni.

Köszönöm.

ELNÖK: Ha szabad, még annyit hozzátennék az általam elmondottakhoz, most érdemi hozzászólásként, hogy ennek a kérdésnek a jelentősége vagy hatása, a funkciója is kétféle. Az érvényességi küszöb arról szól, hogy hogyan viszonyulnak a választók egy választáshoz, és a jog hogyan viszonyul a választók magatartásához mintegy előre. Vannak országok, ahol – ezt nagyon nem javaslom, de néhány országban – a választásokon való részvétel kötelezettség, ami annyit jelent, hogy aki nem megy el szavazni, azt megbüntetik. *(Dr. Lamperth Mónika: Volt ilyen nálunk is.)* Jogi kötelezettség nem volt... *(Dr. Gyüre Csaba: Csak elvitte a rendőrség.)* Hát, mondjuk, következményei voltak, valóban – de mondjuk, azon a rendszeren túl volnánk. Azért volt a rendszerváltás, hogy ilyen ne legyen. De olyan országokra gondolok, mint például, ha nem tévedek, Ausztrália, ahol szabálysértésnek minősül a választásoktól való távolmaradás; nem adja meg a jog azt a lehetőséget, hogy az állampolgár önként vegyen részt; ugyanolyan állampolgári kötelezettség a választáson részt venni, mint mondjuk, az adófizetési kötelezettség. Ezt egyikünk sem veti fel nyilván, ebből következik, hogy ebben senki nem gondolkodik.

A másik dolog az, hogy amit Horváth Zsolt mond, abban sok igazság van. Akármit csinál a jogalkotó, a választók úgyis olyan mértékben vesznek részt a választáson, ahogy akarnak, és a jog nem dughatja struccként fejét a homokba, nem is dugja. Az európai parlamenti választásokon ezért nincs érvényességi küszöb, mert az a tapasztalat, hogy ha a feje tetejére áll a jogalkotó meg a politikai elit, akkor sem megy föl a részvételi arány úgy 20 százalék fölé. Most nem azokat az országokat mondom, amelyek elsőként szavaztak, hanem például a harmadik-negyedik-ötödik európai parlamenti választást mondom. És a helyhatósági választásokon való részvétel is, ha összevetünk egy általános helyhatósági választást egy általános parlamenti választással, ott a részvétel szintén alacsonyabb. Annak idején egyébként Hack Péterrel óriási vitát folytattunk, mert Hack Péter már az első ciklusban betervezte a választójogi törvény módosítására egy javaslatot, amelyik az érvényességi küszöb eltörlésére irányult. Volt egy olyan félelem – ezt nem is titkolták – az SZDSZ-ben, hogy a rendszerváltozásból való kiábrándultság nagyfokú távolmaradást fog eredményezni, és akkor a magas érvényességi küszöbök fenntartása, akár a 25 százalék is tömeges érvénytelenséghez fog vezetni. Akkor a törvény logikája szerint állandó időközi választásokat kell tartani. Egyénileg volt is, ha nem tévedek, a móri...? *(Dr. Lamperth Mónika: Keleti György körzetében...)* Az nem a móri, a kisbéri választókerület, ahol két évig próbálgatták, és nem ment – hiába volt benne a törvényben, hogy csak akkor érvényes.

Én tehát most nem szívesek hátrálok le arról az állásponttól, amit tizenkilenc vagy húsz évvel ezelőtt Hack Péterrel szemben képviseltem az MDF-ben, sőt nem is hátrálok le, csak tizenkilenc-húsz év tapasztalatai után ebben már nem vagyok annyira szigorúan határozott, mint amilyen határozott voltam akkor. De most is, én is azt mondom, hogy legyen érvényességi küszöb. De ez az érvényességi küszöb erről szól.

A másik kérdés az eredményesség kérdése, ott pedig a lényeg szerintem a másodlagos preferenciák előtti útnyitás lehetősége és annak fenntartása, amit én magam a Kereszténydemokrata Néppárt képviselőjeként úgy gondolok, hogy egy fontos dolog, és érdemes megtartani, akkor is, ha ma ez funkciótlan. Mert a jelen politikai erőviszonyokra vetítve a visszalépéseket, nálunk volt egy pártszövetség, a másik oldalon pedig, most az ellenzékem értem, tehát azok a pártok, amelyek ellenzékben vannak, azok pedig nem sok hajlandóságot mutattak egymás javára visszalépni. Tehát emiatt lehet mondani, hogy a pillanatnyi politikai tapasztalat szerint ez funkciótlan. De azt gondolom, egy választójogi kérdés szabályozását nem pillanatnyi politikai helyzetre kell építeni, hanem elvi szinten kell ezt kialakítani.

Nekem alkotmányjogászként mindig is rokonszenves volt, alkotmányjogi ízlésemnek mindig is megfelelt a francia rendszer. Egy komoly ellenérvet lehet vele szemben felhozni: hogy ha funkciótlan, minek komplikáljuk. Nemcsak azért, mert drágább – én nem szeretem egyébként ezt az érvet, mert a demokrácia pénzbe kerül; én a kisebb parlamentnek sem abban látom a hasznát, hogy kevesebb a képviselői tiszteletdíj, mert azt gondolom, a fölszabaduló pénzügyi energiákat a szakértői bázis bővítésére kell fordítani; tehát nem takarékosági kérdésnek gondolom a kisebb parlament kérdését, de most ez egy oldalág, ebbe ne menjünk bele; én is tartom magam szigorúan a napirendhez (*Derültség.*), akkor magamra is érvényes, amit az előbb mondtam. Tehát én azt gondolom, ezek olyan érvek, amelyekre a közvélemény eléggé fogékony. Ma nehéz megmagyarázni, hogy minek kétszer elvinni az embereket választani a jelenlegi helyzetben, és költségekkel is jár. Ezzel együtt én a Kereszténydemokrata Néppárt képviselőjeként támogatnám a jelenlegi szabályozás fenntartását is. Tehát ilyen értelemben nagyjából-egészében ugyanaz az érvelésem vagy ugyanaz az álláspontom, amit a Lehet Más a Politika szakértője itt kifejtett.

További hozzászólás? – most már mint elnök kérdezem. Horváth Zsolt!

DR. HORVÁTH ZSOLT (Fidesz): Nekem csak két rövid megjegyzésem van. Az én meglátásom szerint a második fordulóban, illetve a két forduló között nem a választópolgárok szoktak taktikázni, hanem a pártok sokkal inkább. És az esetek jelentős részében, ha most akár 1990-től vesszük, mindig egy olyan taktikázás volt, ami egyébként az első forduló előtt még nem volt annyira világos.

A másik pedig az, hogy én nem látom annyira rossznak a helyzetet egy forduló esetében sem, hiszen nem biztos az, hogy ha kiderül mindenki számára, hogy egy egyfordulós választási rendszer van Magyarországon, az nem növelné az aktivitását a választópolgároknak. Jól értelmezve ezt a dolgot, azt gondolom, mindenki tisztában lehetne azzal, hogy egy lehetősége van, és nem lesz taktikázás a két forduló között. Én magam egyébként mindig a közvetlen demokrácia híve voltam. Azt gondolom, egy adott közösségnek egy adott pillanatban saját magának kell megteremtene a többséget. Azt most ne vitassuk, hogy hol tartunk ennek kapcsán, kis közösség vagy nagy közösség esetében is. De lehet, hogy én még pozitív jellemzőit is látnám ennek. Ugyanakkor nem esem transzba, ha adott esetben kétfordulós lesz, mert annak is látom az esélyeit, de azt gondolom, ez egy másfajta elképzelés lehetne akkor.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Lamperth Mónika!

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Nagyon izgalmas vita kezd itt kibontakozni, és bár az előbb eltökéltem, hogy az elnök úr jóhiszeműsége miatt én a csapdába az egyik lábamat már beleraktam, hogy a másikat nem fogom, de most mintha mégiscsak kezdenék belesétálni. Ugyanis én tényleg komolyan gondolom, hogy ez így egy csapdahelyzet, hogy

jóhiszeműen megszavaztam azért a napirendet, hogy el tudjam mondani, amire gondolok, aztán megkaptam érte a magamét – de ez nem személyes történet. Ez tényleg arról szól, hogy hogyan tudunk értelmesen és hatékonyan dolgozni.

ELNÖK: De nem voltam nagyon szigorú?

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Nem, ez pontosan annyi volt, ami egy elnöktől elvárható. *(Derültség.)*

Szóval, komolyra fordítva a szót, azért vagyunk – és ez egy másik csapda, nem az, amiről az előbb beszéltem – csapdahelyzetben, mert mi azért nemcsak arról gondolkodunk, amit itt elnök úr napirendre tűz, és amit itt mi közösen megbeszélünk, hanem látjuk a politikai nyilatkozatokat is, hiszen politikusok vagyunk. És tudjuk jól, hogy a 200 fős parlament maximálása a hatályos alkotmányban, ami egyébként az alaptörvényből kimaradt – ismerjük az okát, mármint a kormányoldal érveit hallottuk –, ez már mind megkötötte annak az egyébként igényes szakmai gondolkodásnak a lehetőségeit, megkötötte a kezünket, bekorlátozta a lehetőségeket, amit egyébként elnök úr joggal igényel. Olvassuk mi is az újságban azt, hogy egyfelől nem mi fogjuk ezt csinálni, hanem Áder János – zárójel bezárva –, meg azt is, hogy már a Fidesz is ráébredt arra, hogy a 90 egyéni választókerülettel nem bírja megoldani ezt a feladványt, és már az egyik kormánypárti képviselő 95-ről beszélt. Tehát azért lenne jó – és elnézést, elnök úr, ha én állandóan ezt szorgalmazom –, hogy terítsük a lapokat, hogy tudjunk erről értelmesen beszélni. Mert a mai nap számomra leghasznosabb információja az volt, hogy a KDNP a kétfordulós választás mellett van, a Fidesz meg az egyfordulós mellett. Ez szerintem, most mindenféle politikai irónia nélkül mondom, egy fontos információ. Mert egyáltalán nem mindegy, hogy ha a kétharmados koalíció ebben valami mellett majd leteszi a voksát, akkor utána hogyan alakul a rendszer.

Mondom még egyszer, mi a listás választási szisztémát, amelyet beterveztünk, azt továbbra is fenntartjuk. És hogy mi ettől „elléptünk” – azt hiszem, így mondta elnök úr –, az semmi mást nem szolgált, ezt szeretném újra definiálni, ugyanígy mondtam el a múltkori ülésen is, semmi mást nem szolgált, mint azt a fajta nyitottságát az MSZP-nek, hogy ha mi elvárjuk azt, hogy a kormányoldal vegye figyelembe azt, amit mi mondunk, akkor természetes dolog, hogy nekünk is nyitottságot kell mutatni bizonyos kérdésekben. Amit lecövekelünk, az az arányosabb rendszer, abból nem akarunk engedni; és amit ugyancsak világossá tettünk, hogy a határon túli, illetve magyar állampolgársággal rendelkező választópolgárok közül azoknak adnánk szavazati jogot, akik állandó magyarországi lakhellyel rendelkeznek. Ezek olyan sarokpontok, amiből nem kívánunk engedni. De egyébként, ha van érdemi egyeztetési folyamat, akkor szeretnénk rugalmasságot mutatni. Hozzáteszem, vannak bennem kérdőjelek a sajtókommunikáció miatt.

S az utolsó ezzel kapcsolatos gondolat, hogy nekem sokkal szimpatikusabb az a felelősségteljes megközelítés, amit itt az elnök úrtól tapasztalunk, meg a jelen lévő fideszes képviselőtől, mint az, hogy egyébként demagóg nyilatkozatokkal próbálják meg a rendszert ide-oda löködni. Aki ennek a szakmai összefüggéseit nézi, és a szakmai összefüggések miatt úgy kezdi a hozzászólását, mint ahogy Karácsony képviselőtársam tette a múltkor, hogy tudja, hogy nem lesz azzal szimpatikus, ha azt mondja, hogy a 200-ba szakmailag ez nem fér bele – hát persze! Ma Magyarországon ha népszavazást rendezne, mondjuk, a Fidesz egy szociális konzultáció keretében arról, hogy hány fős parlamentet szeretnének az emberek, akkor úgy három-négyel, azt hiszem, megúszná a politikai elit. *(Derültség.)* És az irónia egyszerűen arról szól, a keserűségem van benne, hogy a politikai elit megítélése ma Magyarországon rendkívül rossz. Márpedig a demokráciában az abba vetett bizalom, hogy akiket az embereket megválasztanak, az ő ügyüket képviseli, és ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy melyik párt színeiben, az ebbe vetett bizalom tartja fenn a demokráciát.

No, én tehát ennyit gondoltam hozzátenni. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm. Ehhez a napirendi ponthoz van-e még hozzászólás? *(Nincs jelentkező.)* Ha nincs akkor rátérünk a 3. napirendi pontra: a szavazástechnikai kérdései.

A szavazástechnika kérdései

Az elnök bevezetője

Ez egy nagyon általános napirendi pont így, bár az eljárási kérdéseket le kívánja szűkíteni a szavazástechnikára. Annyit mondanék a napirendi pont felvezetéseként, és összekapcsolva, hogy ezért külön ne kérjek szót, a KDNP-s állásponttal, hogy az egyik tétel – már jó értelemben mondva, szakmai értelemben mondva tétel, nehogy valaki félreértse –, tehát az álláspontunk egyik pontja az, hogy a hagyományos szavazási technikát tartjuk a legbiztonságosabbnak a tiszta választások megvalósítása szempontjából. Tehát a választási visszaélésekkel szembeni védelmet leginkább a hagyományos, magyarul papír alapú szavazási móddal tartjuk megvalósíthatónak. Ez az egyik megjegyzésünk.

A másik az – ez egy külön kérdés –, hogy milyen problémákat vet fel a külhoni magyarok szavazásának kérdése. Nagyon jól tudom, hogy az MSZP tulajdonképpen itt tényleg azt mondhatja, hogy mivel nem támogatja, ahogy fogalmazott Lamperth Mónika, azt, hogy magyarországi lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok választójoggal rendelkezzenek; mi ezen a kategórián értjük a külhoni magyar állampolgárokat – hogy most csak terminológiában ne legyen vita, hogy mit értünk –, tehát az MSZP álláspontja e tekintetben határozott – a „merev” szót nem akarom mondani, határozott –, ezt nem támogatja, lehet, hogy a kérdésnek ezen az oldalán, hogy milyen technika legyen mégis egy olyan kérdésben, amit elvileg tart nem támogathatónak, lehet, hogy az MSZP-t passzivitásra fogja ebben a napirendi pontban kárhozatni; de majd eldönti Lamperth Mónika, hogy ehhez kíván-e hozzászólni.

De egyébként, hogy most milyen megoldás van, az-e, amit a Lehet Más a Politika fölvet majd, az-e, amit Gyüre Csaba mond, vagy az-e, amit a Fidesz-KDNP-pártszövetség megfogalmazott, bármelyiket is választjuk, bármelyik is lesz a törvényben, amellet foglalkozni kell a szavazástechnikai kérdésekkel, mert az egy közös probléma. Tehát a szavazástechnika a külhoni magyarok választójoga okán, úgy gondolom, mindenképpen egy nagyon súlyos kérdés, akármilyen részletmegoldás van; akkor nem kérdés, ha nincs külhoni magyaroknak választójoga, amit az MSZP támogat.

Elnézést, egy kicsit a KDNP álláspontjával vegyítettem, de mintegy témafelvezető hozzászólásként kívántam ezeket elmondani. Most kérdzem, ki kíván hozzászólni. Tessék, Karácsony Gergely!

Hozzászólások, reflexiók

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Én azt gondolom, magának a szavazásnak a technikája azért részben elválasztható attól a kérdéstől, hogy mit gondolunk arról, hogy a Magyarországon állandó lakhellyel nem rendelkező állampolgárok szavazati joga hogyan is néz ki. *(Dr. Lamperth Mónika: Így van.)*

Szerintem az elektronikus szavazás lehetőségét akkor is érdemes megnyitnunk, és erről folyamatosan gondolkodnunk, és megtalálni azokat a technikai megoldásokat, amelyek biztonságossá teszik ezt a rendszert, ha egyébként a határokon túl élő állampolgárok szavazati jogot nem kapnak. Erre vannak pozitív példák. Észtországban például bizonyos társadalmi csoportoknál ez kifejezetten növeli a választási részvételt, főleg a nagyvárosi fiatal rétegeknél, akik egyébként az átlagnál jóval kisebb arányban szavaznak. Ez nyilván egy olyan bizalmatlansággal átitott politikai légkörben, amiben mi vagyunk, talán nem is tűnik annyira

egyszerűnek, hiszen nyilván nagyon könnyű belelátni mindenféle turpisságot ebbe a rendszerbe. De ezzel együtt is szerintem ez támogatható.

Ez nyilván nem oldja meg azt a kérdést, hogy hogyan képzeljük el technikai értelemben a határon túli állampolgárok szavazati jogát vagy annak a technikáját. Én itt azt gondolom, túl azon nyilván, hogy a személyes szavazás a legmegbízhatóbb, és valószínűleg ez lesz mindig a királyi útja a demokratikus választásokban való részvételnek, de az elektronikus szavazás mellett még azért fölvetném a levélben való szavazás lehetőségét is. Csíkszeredától New Yorkig nem nagyon látok megoldást arra, hogy hogyan lehet szavazni magyarországi választásokon itteni lakhellyel rendelkező állampolgárok esetében, mint levélben. Én nem nagyon látok erre más technikai megoldást.

ELNÖK: Elnézést, azért egy kérdést hadd tegyek fel, mert van egy alapkérdés a téma kapcsán. A Lehet Más a Politikának mi azzal kapcsolatban az álláspontja, hogy lehet-e a szavazás technikája más belföldön és más külföldön?

KARÁCSONY GERGELY (LMP): Ez egy jogos kérdés – én azt gondolom, hogy nem. Legalábbis az elektronikus szavazás lehetőségét szerintem a magyarországi lakhellyel rendelkező állampolgárok számára is meg kellene nyitnunk. Lehet, hogy nem 2014-ben, mert ez egy nagyon bonyolult folyamat, de legalábbis úgy fogalmaznék, hogy nem lenne nagyon elegáns, ha másfajta eljárásbeli technikákat alkalmaznánk a határon túl élő polgárok számára. Még egyszer mondom, szerintem komoly haszna lenne annak, ha ez technikailag megoldható, és a kellő bizalmi garanciák megvannak, akkor Magyarországon is lehessen elektronikusan szavazni.

ELNÖK: Lamperth Mónika!

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): Köszönöm szépen. Először is nem értek egyet azzal az állítással, amit elnök úr mondott, hogy a választás tisztasága szempontjából a papír alapú szavazás az, ami a leginkább garanciát jelent. Én azt gondolom, ez nem így van. Lehet olyan elektronikus szavazási szisztémát kidolgozni, ahol ugyanúgy garantálható a választás tisztasága. Tehát azzal a célkitűzéssel, hogy a választás tisztaságát fontos célnak tartja a KDNP, ezzel egyetértek; mi is fontosnak tartjuk, hogy a választás tisztasága garanciákkal legyen védve a törvényben. De mi támogatjuk az elektronikus szavazást, nem most óta, régóta. Én akkor is szerettem volna ezt elérni, amikor belügyminiszterként egyeztetünk erről a pártokkal; a kétharmad miatt nem járt ez akkor sikerrel. Én azt gondolom, a XXI. században errefelé kell menni.

Arra a kérdésre az elnök úrnak, hogy lehet-e kétféle szabály: szerintem nem lehet, pontosan garanciális okokból. Tehát ne lehessen azzal manipulálni, hogy ki hol meg hogyan meg miért ad le szavazatot. Persze lehet ezt is szabályozni, mert ha mondjuk, állandó lakóhelyhez kötik bizonyos szempontból... – persze az meg ellene megy más elveknek. Ma is le lehet adni másutt a szavazatot, tudjuk jól. Tehát summa summarum: én elképzelhetetlennek tartom. Ez Lamperth Mónika választási bizottsági képviselőnek a személyes álláspontja, mert erről még így nem tárgyaltunk az MSZP-ben, de én ezt fogom mindenképpen javasolni, hogy nem lehet különböztetni az eljárások között, pont garanciális okokból, a választás tisztaságával kapcsolatos garanciális okokból.

Egyébként pedig az álláspontunktól függetlenül, pont azért, mert mint parlamenti pártnak felelősségünk van abban, hogy föltegyük a megfelelő kérdéseket, hogy ne lehessen manipulálni a választással, tehát függetlenül attól, hogy mi nem értünk egyet azzal, hogy a külföldön élő magyar állampolgárok szavazati jogot kapjanak, ha nincs állandó

magyarországi lakhelyük, de ettől függetlenül a kérdéseinket föl fogjuk tenni, és az érdemi vitában részt fogunk venni. Éppen azért, hogyha úgy látjuk...

ELNÖK: Jó, nem is úgy gondolom, persze.

DR. LAMPERTH MÓNIKA (MSZP): ...hogy bármi probléma van. Az ellenzéknek nemcsak az a dolga, hogy megpróbáljon keresztülverekedni egy módosító indítványt! Ha csak ez lenne az ellenzéknek a dolga, nyugodtan kiköltözhetnének a parlamentből, ahogy most itt a kétharmad áll a dolgokhoz. Az ellenzéknek az is a dolga, hogy kérdéseket tegyen föl, hogy érvelésre kényszerítse a hatalmat. Tehát én azt gondolom, ezt a funkcionkat erősen fogjuk gyakorolni ennél a témánál.

Köszönöm.

ELNÖK: Jó, csak hogy ne legyen félreértés: a felvezetőmben pusztán arra utaltam, hogy ha egy párt egyfajta alapmegoldást nem támogat, akkor az arra épített technikai kérdésekben érdektelen lehet. Illetőleg fölfoghatja úgy, hogy nem szívesen figyel egy olyan vitát, amiben ő az alapokat illetően mondja azt, hogy nem, és aki azt mondja az alapkérdésre, hogy nem, akkor annak a számára további kérdések miért lennének. De természetesen magam sem gondoltam azt, hogy bármiben is, különösen egy más párt tagjaként én mondhatnám meg, hogy miben akar az MSZP részt venni, meg miben nem. Tehát kérem, véletlenül se így értsék a szavaimat. (*Dr. Lamperth Mónika: Világos. Rendben.*) Az a legtermészetesebb volt, amit Lamperth Mónika mondott, sőt örülünk, ha a Szocialista Párt a továbbiakban minden vitában aktívan részt vesz, akármilyen a részleteket illetően az elképzelése.

Gyüre Csabáé a szó.

DR. GYÜRE CSABA (Jobbik): Köszönöm szépen, elnök úr. Elnök úr ismertette, hogy a KDNP-nek mi az álláspontja, tehát hagyományos rendszer, papír alapú. A Jobbik Magyarországért Mozgalom is egyetért ebben a kérdésben, tehát mi is ezt preferáljuk a technikai kérdések tekintetében. Az LMP és az MSZP kifejtette, hogy ők az egységes technika mellett állnak ki. A magam részéről én is azt mondom, hogy természetesen ez lenne az üdvözlendő, azonban most figyelembe kell venni azt az átmeneti időszakot, amiről Lamperth Mónika képviselőtársam is beszélt, hogy van itt egy átmeneti időszak. Azt gondolom, ebben az átmeneti időszakban átmeneti jelleggel mindenféleképpen lehet különbséget tenni a jelenlegi határon belül és azon kívül szavazó állampolgárok között.

Most volt lehetőségünk arra éppen Horváth Zsolt képviselőtársammal, hogy Horvátországban tanulmányoztuk a horvát választási rendszert valamilyen szinten, és bizony a horvát választási rendszernek volt egy tapasztalata, hiszen ott is egy olyan 15 százalékos nemzeti kisebbség él a határain kívül egy tömbben, és fel sem merült, hogy ők ne rendelkeznének szavazati joggal, és ne lehetne delegáltjuk a horvát parlamentben. Náluk például az a megoldás kristályosodott ki, amit a magam részéről egyáltalán nem tartok jónak, és itt talán az a rendszer valósul meg, amelyet Lamperth Mónika képviselőtársaim is említett, illetve Karácsony Gergely is, hogy egységes a rendszer, tehát papír alapon és ugyanolyan módon lehet leadni a szavazatokat, mint Horvátországon belül. Éppen ebből adódóan, mivel ott nem lehet kiépíteni ugyanúgy a választókerületeket, a helyi önkormányzati helyiségekben a szavazást nem lehet lebonyolítani, így ott csak és kizárólagosan a nagykövetségek, illetve a konzuli épületek azok, ahol szavazni lehet, ami viszont elképzelhetetlen káoszt eredményez. Hiszen 600 ezer fő, gyakorlatilag egy tömbbel élő horvát megye el két szavazóhelyiségbe – ez gyakorlatilag tökéletesen kivitelezhetetlen, napokig kell sorba állni.

Tehát itt figyelembe kell venni szerintem az átmeneti időszakban azt, hogy elsősorban, ha nem sikerül megoldani azt, hogy ottani hivatalos szervek biztosítsanak helyiséget a

szavazásnak a hagyományos módon való lebonyolításához, akkor nem marad más lehetőség, mint a levélben való szavazás a jelenlegi határokon túl élő magyarok számára. Mi mindig azt mondjuk, hogy mi a fontosabb, mi a cél: az a cél, hogy minél több magyar, magyar állampolgár részt vegyen a szavazáson – ez a legfontosabb cél. És akkor bizony ki kell tágítani a lehetőségüket, és túl kell lépni az adott kereteken belül, ami most jelen pillanatban Magyarországon van, és meg kell találni azt a lehetőséget, hogy minél nagyobb számban vonjuk be a határainkon túl élő magyarokat ebbe a folyamatba. S ezért ebben az esetben legalább egy átmeneti időszakban – aztán meglátjuk, hogy annak a gyakorlati tapasztalatai hogyan csapódnak le – biztosítani kell az egyéb lehetőséget is most a határon túl élő magyaroknak.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Van-e még hozzászólás? *(Nincs jelentkező.)*

Ha nincs, akkor az ülés befejezéséhez közeledvén, én azt a javaslatot teszem, ha a bizottság is egyetért, tekintettel arra, hogy egy olyan új területtel vagy olyan új problémával szembesültünk, amivel kapcsolatban közvetlen tapasztalatunk nincs, ki-ki aki persze kutatja ezt a témát, annak lehetnek ismeretei, de átfogó tapasztalatunk nincs, én hasznosnak tartanám, ha a kormányzat részéről, mondjuk, az Országos Választási Iroda részéről kapnánk egy áttekintő ismertetést arra nézve, hogy azokban az országokban, ahol külhoni szavazás van, ott technikailag ezt hogyan valósítják meg. Meg tudjuk ezt kapni? – megkérdezem a Választási Iroda képviselőjét.

DR. CSONKA ERNŐ helyettes államtitkár (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Csonka Ernő vagyok, területi közigazgatásért és választásokért felelős helyettes államtitkár, de az Országos Választási Iroda szintén hozzánk van bekötve, tehát közvetlen a kapcsolat. Természetesen elkészítjük az összeállítást.

ELNÖK: Tehát akkor mondható, hogy KIM–OVI...

DR. CSONKA ERNŐ helyettes államtitkár (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium): Igen, így is mondhatnám.

ELNÖK: ...és önöktől megkaphatunk egy ilyen anyagot.

DR. CSONKA ERNŐ helyettes államtitkár (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium): Természetesen. A határidőt kellene fixálnunk. Én június 30-át mondanám.

ELNÖK: Formálisan nem tettem föl szavazásra. Egyetért az albizottság, ugye? *(Nincs ellenvetés.)* Egyetért az albizottság; a bólogatás egységes. Akkor ez lenne a penzum, amit szeretnénk kérni; ez az egyik.

A másik: kérem a Lehet Más a Politikát, hogy jusson dűlőre, és juttassa el az anyagát, hogy a frakcióink meg tudják azt is tárgyalni, hogy a további mandátumukat az előrelendülés érdekében ki tudják alakítani a frakciók, valamennyi, így mi is.

Egyetlen technikai dolgot rögzítenék, csak tényként. Kiosztásra került Lóvey József nyugalmazott matematikatanár javaslata a választási rendszerekkel kapcsolatos kérdéseket illetően; ez egy matematikus megközelítése. Ezt minden bizottsági tag megkapta.

Ha más fölvetés nincs, úgy látom, a napirendünk végére értünk. Balsai úrnak az itteni megállapodásunknak megfelelő tartalommal a levelet még ma el fogom küldeni.

Azt gondolom, megint ne állapotjunk meg időpontban, mert én is azt mondom, akkor ülünk össze, amikor értelmét látjuk, hogy előre tudunk lépni. Várjuk be ezeket az anyagokat; amennyiben lehetséges, a frakciók döntéseit – sűrűsse ki-ki otthon, hogy a frakciók mihamarabb alakítsák ki az álláspontjukat. És ha ezeknek az információknak a birtokában vagyunk, akkor fogom a következő ülés időpontját kitűzni.

Köszönöm a részvételt. Az albizottság ülését berekesztem.

(Az ülés befejezésének időpontja: 11 óra 25 perc)

Dr. Salamon László
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Prin Andrea